

AKADEMIA GÓRNICZO-HUTNICZA
IM. STANISŁAWA STASZICA W KRAKOWIE

NAUKA O MATERIAŁACH

**Wykład XIII:
Właściwości magnetyczne**

JERZY LIS
Wydział Inżynierii Materiałowej i Ceramiki
Katedra Ceramiki i Materiałów Ogniotrwałych

Treść wykładu:

Treść wykładu:

1. Wprowadzenie
2. Rodzaje magnetyzmu
3. Przyczyny powstawania momentu magnetycznego
4. Ferromagnetyki
5. Ferryty
  - a) Struktura
  - b) Mikrostruktura a właściwości

Wprowadzenie

Oddziaływanie pola magnetycznego na materiał

Zachowanie materiału w polu magnetycznym znajduje zastosowanie w wielu materiałach funkcjonalnych

---

AGH WŁAŚCIWOŚCI MAGNETYCZNE

Indukcja magnetyczna

Wiadomości wstępne

Prąd przepływający w obwodzie zamkniętym lub trwały magnes wytwarza pole magnetyczne
 W materiale znajdującym się w polu magnetycznym indukowane jest wewnętrzne pole magnetyczne mierzone wielkością indukcji magnetycznej **B**

AGH WŁAŚCIWOŚCI MAGNETYCZNE

Indukcja magnetyczna

Wiadomości wstępne

$B = \mu_r \mu_0 H$
 $B = \mu_0 H + M = \mu_0 H + \chi_m \mu_0 H = \mu_0 H (1 + \chi_m)$

Gdzie:
 μ_r – przenikalność magnetyczna materiału
 μ_0 – przenikalność magnetyczna próżni
 H – natężenie pola magnetycznego
 B – indukcja magnetyczna
 M – namagnesowanie
 χ_m – podatność magnetyczna materiału

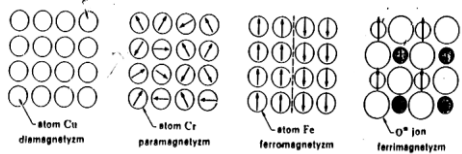

AGH WŁAŚCIWOŚCI MAGNETYCZNE

Rodzaje magnetyzmu

Diamagnetyki – każdy atom ma zerowy moment magnetyczny (np. Cu)
Paramagnetyki – momenty magnetyczne są zorientowane przypadkowo i się znoszą (np. Cr)
Ferromagnetyki – momenty magnetyczne są uporządkowane wewnątrz każdej domeny (np. Fe)
Ferrimagnetyki – istnieją podstruktury posiadające zorientowane jednakowo i zróżnicowane momenty magnetyczne (np. spinele)

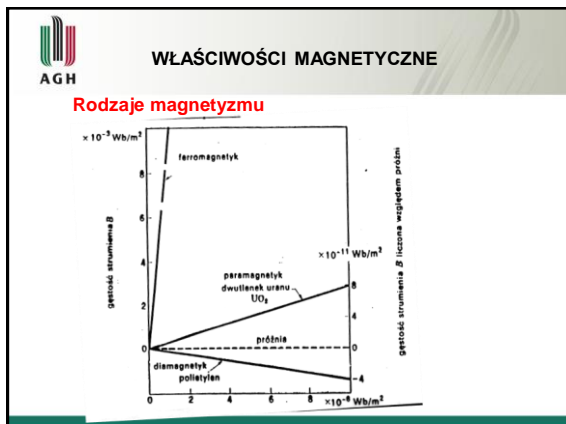

WŁAŚCIWOŚCI MAGNETYCZNE

Przyczyny powstawania momentu magnetycznego

1. **Momenty magnetyczne orbitalne**
 Krążące po orbitach (model) elektrony wywołują momenty magnetyczne
 $m_{or} = (-e/2m_e)I$ I – moment pędu elektronu
 Moment magnetyczny orbitalny jest skwantowany
 $M_{or} = -m_B L$ $m_B = (h/2\pi)(e/2m_e) - \text{magneton Bohra} = 9,27 \times 10^{-24} \text{ J/T}$

2. **Momenty magnetyczne spinowe**
 Spin elektronu (modelowo obrót wokół osi) wynosi:
 $m_{sp} = -2m_B S$ S – wypadkowy moment spinowy pędu elektronu
 Efektywny (nieskompensowany) spinowy moment magnetyczny
 $m_{e,sp} = -2 m_B (S(S+1))^{1/2}$

WŁAŚCIWOŚCI MAGNETYCZNE

Przyczyny powstawania momentu

Jon	Moment w m_B	Konfiguracja	Niesparowane e	Moment
Gd^{3+}	0	$(He)2s^2 4f^7$	0	0
Mg^{2+}	0	$(He)2s^2 2p^6$	0	0
Mn^{2+}	5,9	$(Ar)3d^5$	5	5,92
Fe^{2+}	5,4	$(Ar)3d^6$	4	4,9
Fe^{3+}	5,9	$(Ar)3d^5$	5	5,92
Ni^{2+}	3,2	$(Ar)3d^8$	2	2,83
Zn^{2+}	0	$(Ar)3d^{10}$	0	0
Ce^{3+}	2,4	$(Xe)4f^7 5s^2 5p^6$	1	2,54
Nd^{3+}	3,5	$(Xe)4f^7 5s^2 5p^6$	3	3,5

Nieskompensowane wypadkowe momenty magnetyczne występują w materiałach w których orbitale uczestniczące w wiązaniach nie są w pełni obsadzone czyli dla pierwiastków i kationów metali grup przejściowych i ziem rzadkich.
 Nieskompensowane momenty magnetyczne zależą od momentów spinowych.

WŁAŚCIWOŚCI MAGNETYCZNE

Ferro i ferrimagnetyki

- Przykładem ferromagnetyków są żelazo, kobalt, nikiel, pierwiastki ziem rzadkich
- Ferromagnetyki posiadają wysokie wartości nieskompensowanych momentów magnetycznych a w ich kryształach w niskich temperaturach, poniżej tzw. temperatury Curie powstają obszary posiadające wypadkowy silny moment magnetyczny – domeny
- pod wpływem zewnętrznego pola magnetycznego następuje porządkowanie domen wskutek ich obrotu i rozrostu
- w temperaturach powyżej temperatury Curie efekt ten zanika
- charakterystyczne stałe materiałowe ferromagnetyków: przenikalność magnetyczna początkowa, indukcja nasycenia, pole koercji (energia rozmagnesowania)

WŁAŚCIWOŚCI MAGNETYCZNE

Ferromagnetyki

Krzywe histerezy ferromagnetyków „miękkich” i „twardych”

WŁAŚCIWOŚCI MAGNETYCZNE

Ferryty

Materiały tlenkowe zawierające jony Fe^{+3} posiadające właściwości ferrimagnetyków

Typy struktur:
 - Spinelu – $MeFe_2O_4$
 - Granatu – $Y_3Fe_5O_{12}$
 - Magnetoplumbitu – $MeFe_{1-x}O_{13}$

Przykład – spinel manganowo żelazowy

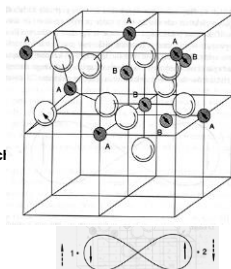

AGH WŁAŚCIWOŚCI MAGNETYCZNE

Ferryty

- > Struktura spinelu zbudowana jest z gęsto upakowanych anionów tlenu
- > Kationy znajdują się w lukach tetraedrycznych (A) lub oktaedrycznych (B)
- > Zapis $A[B]_2O_4$ np. $Fe^{3+}[Mn^{2+}Fe^{3+}]O_4$
- > Kationy znajdujące się w różnych lukach oddziałują ze sobą poprzez jony tlenu tzw. A-O-B wymiana kwantowo-mechaniczna
- > Spiny tych samych kationów (Fe^{3+}) się znoszą natomiast Mn^{2+} pozostają niesparowane

---

AGH WŁAŚCIWOŚCI MAGNETYCZNE

Ferryty

**Spinele – ferryty miękkie
Granaty i magnetoplumbity – ferryty twarde**

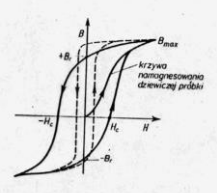
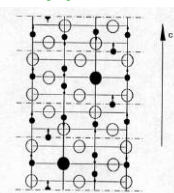

Fig. 6.4. Struktura magnetoplumbitu. Energia sieci kation – energia drzwiczy; sieci kationów: Fe^{3+} , Mn^{2+} , Ni^{2+} , Co^{2+} ; sieci kationów: Fe^{3+} , Ni^{2+} , Co^{2+} ; sieci kationów: Fe^{3+} , Ni^{2+} , Co^{2+} .

AGH WŁAŚCIWOŚCI MAGNETYCZNE

Ferryty

Wzór ferrytu	$T_C, ^\circ C$
Ferryty o strukturze spinelu:	
$Fe^{3+}[Fe^{3+}Fe^{3+}]O_4$	574-587
$Fe^{3+}[Ni^{2+}Fe^{3+}]O_4$	583
$Fe^{3+}_0.7Zn^{2+}_0.3[Ni^{2+}_0.1Fe^{3+}_{1.3}]O_4$	435
$Fe^{3+}_0.5Zn^{2+}_0.5[Ni^{2+}_0.5Fe^{3+}_{1.5}]O_4$	295
Ferryty o strukturze granatu:	
$Y^{3+}_3Fe^{3+}_5O_{12}$	550-575
$Y^{3+}_3Al^{3+}_2Fe^{3+}_4O_{12}$	370-550
Ferryty o strukturze magnetoplumbitu:	
$BaFe_{12}O_{19}$ (izotropowy)	450
$BaFe_{12}O_{19}$ (anizotropowy)	340

AGH

WŁAŚCIWOŚCI MAGNETYCZNE

Ferryty

Ferryty są polikryształami ceramicznymi otrzymanymi drogą spiekania z proszków

Ich właściwości zależą zarówno od struktury: budowa krystaliczna i skład pierwiastkowy; jak i mikrostruktury: gęstość, porowatość, wielkość i kształt ziaren i porów

---

AGH

WŁAŚCIWOŚCI MAGNETYCZNE

Ferryty

Właściwości wybranych ferrytów

Ferryty magnetyczne:	miękkie		twarde	
	MnZn ₂ Fe ₂ O ₄	Ni ₂ Zn ₂ Fe ₂ O ₄	Y ₃ Fe ₅ O ₁₂	BaFe ₁₂ O ₁₉
Przenikalność początkowa μ_{r0}	przy 1 kHz 6000-20000	500-1800		
	przy 5 MHz 500	400-450		0,21±0,41
Pole koercji H_c	[A/m] 1,6-3,2	15-60	120	200000
Temperatura Curie T_c	[°C] 105	80-250	200	340
Rezystywność ρ w 20°C	[Ω m] 0,003-0,005	$1 \cdot 10^3 - 1 \cdot 10^4$	$1 \cdot 10^4 - 1 \cdot 10^{10}$	
Indukcja nasycenia B_s	[T] 0,4-0,5	0,3-0,4	0,18	0,35-0,48

AGH

WŁAŚCIWOŚCI MAGNETYCZNE

Niektóre zastosowania i wymagane właściwości ferrytów

Zastosowania	Wartości podawanych parametrów		Przykładowe ferryty
	miękkie	wysokie	
Magnesy trwałe		H_c, B_r, B_s	SmFe ₂ O ₇ , BaFe ₁₂ O ₁₉
Główce do zapisu magnetycznego		μ_r, B_r, ρ	Ni ₂ Zn ₂ Fe ₂ O ₄
Rdzenie anten ferrytowych		μ_r	Mn ₂ Zn ₂ Fe ₂ O ₄
Przewody na silny magnetyczny do zapisu (zasilacze audio, wideo i cyfrowych)		B_s	γ-Fe ₂ O ₃ , CrO ₂
Przemysł polimerizacyjny		B_s, T_c	Y ₃ Gd ₂ O ₁₀ Fe ₂₃ Si ₁₀ Al ₂ O ₅₂
Rdzenie cewek indukcyjnych dla średnich częstotliwości		μ_r	Mn ₂ Zn ₂ Fe ₂ O ₄
Rdzenie cewek indukcyjnych dla wysokich częstotliwości		μ_r, ρ	Ni ₂ Zn ₂ Fe ₂ O ₄ , BaFe ₁₂ O ₁₉
Elementy urządzeń mikrofalowych (10^3 MHz)		B_s, ρ	ferryty o strukturze magnetoplambin
Elementy urządzeń mikrofalowych (10^9 MHz)		ρ	ferryty o strukturze splecia i granatu

---
